

VŠEHOCHUŤ

Březen 2024

ČASOPIS - BLOG PRO RODINU, PŘÁTELE A ZNÁMÉ

LOKI A SEVERŠTÍ BOHOVÉ
HVĚZDNÉ NESTVŮRY
ANDRÉ BOUCHART
TAJEMNÝ AMBER
OBRANA MATEMATIKY

NOVÝ DESIGN

KVÍZ
POZNÁTE
HISTORICKÉ
STAVBY?

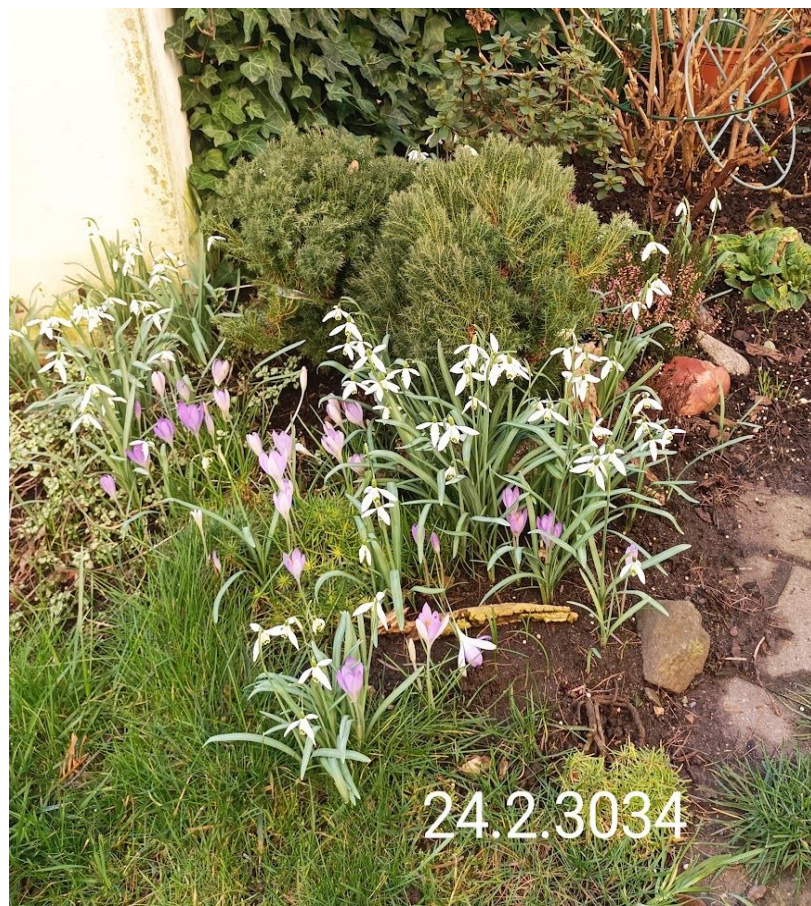
NEBOJTE SE ČÍST I VĚCI CO VÁS NEBAVÍ

MILÍ PŘÁTELE A PŘÍZNIVCI,

nastává měsíc březen a brzy bude jaro. Toto číslo jsem zabarvil tedy jarně, tedy do zelena. Snad vás zaujme čtení o vikinzích a kdo nezná Tajemný Amber a prince Corwina, tak se s ním seznámí. Dokončuji seriál o hvězdných nestvůrách a pokračuji v představování světových naivistů, tentokrát je to André Bauchant, Ještě jsem nevyčerpal kapitoly z dějin Litoměřic. A co by to bylo za časopis bez obrany matematiky a několika hezkých příkladů. Také určitě poznáte nejznámější historické stavby na světě. No když ne, stačí kliknout. A můžete se těšit na Keltský telegraf (23. 3. na Řadobýlu) a Velikonoce. Tak si vše užijte a HLAVNĚ KLID.

Z DOMOVA

Tak nám na zahrádce vykvetly sněženky a krokusy. Na to, že je únor, je zatím předjaří. A také asi venku běhá sem tam nějaký hraboš, tedy běhal. Pak nám běhal po bytě a všechny tři kočky z toho měly zábavu, no my také. Hraboš se někam schoval a ani kočky už ho nehledají. Tak ho asi objevíme někdy při úklidu. Za odměnu, že nám nosí dárky, jsme koupili kočkám domeček. Domeček je ve tvaru donutu a Bony s Róžinkou o něj soupeřili. Zatím vyhrál Bony. Maruška už ví, že sahat do domečku, aby zjistila, zda tam je nějaká kočka, se nevyplácí,

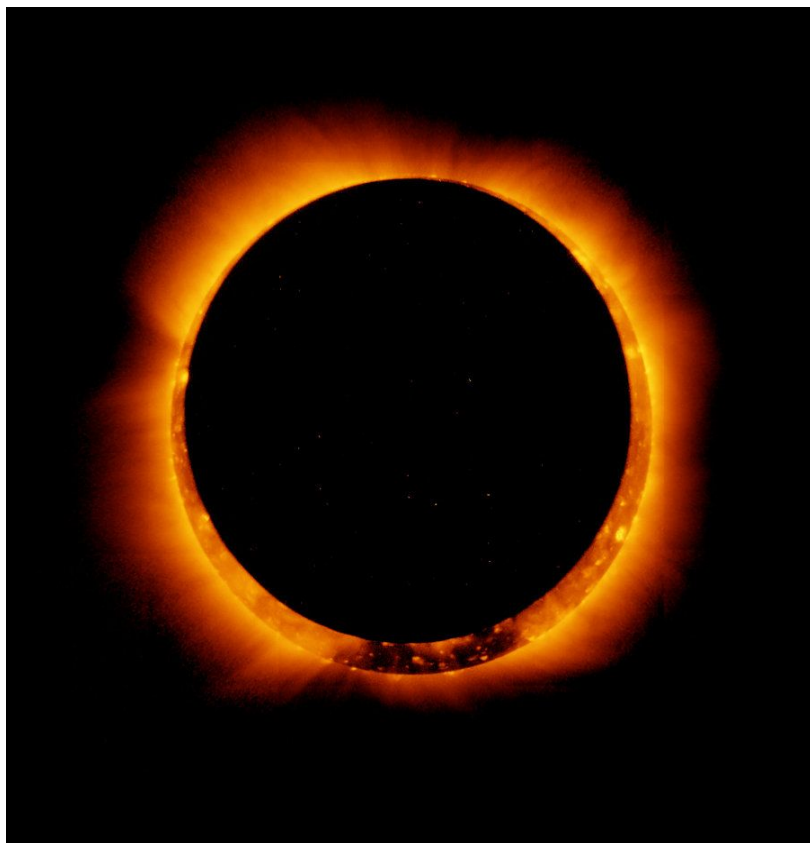

BLOGOVÁNÍ

Únor, ačkoliv letos o den delší, utekl jako velká voda v Labi. Sníh roztál, kytky kvetou a občas zapípají zblblí ptáci. Hrál jsem si s ESP8266, grafikou, routry a Win11. Březen bude plný různých akcí, budu mít co v počítačové grafice vytvářet a AI se zapotí. Máme MDŽ, Den Svatého

Patrika (třeba někdo pojedje do Dublinu nebo se podívá na přímý přenos na kamerách), pak Pepu (tradičně 19. března, tímto přeji vše nejlepší k svátku všem Pepíkům), jarní rovnodennost 20. března, Keltský telegraf 23. března, březnový Vraní úplněk a na konci měsíce Velikonoce. Vtip se mi sem už nevejde. Tak příště.

Hvězdné nestvůry

O hvězdách, které na základě současných fyzikálních poznatků a hypotéz možná ve vesmíru existují nebo také neexistují.

1

Naivisté

André Bauchant, byl francouzský malíř. Je znám především jako malíř květin a krajinných kompozic s postavami, které byly často inspirovány mytologií a klasickou historií.

2

Loki

Známa postava v severské mytologii, Má schopnosti měnit tvar a může na sebe brát různé podoby. Loki, Útgarða-Loki a Logi - delší příběh z Poetické Eddy.

3

Scifi a fantasy

Dnes o knižním seriálu Tajemný Amber.

5

Časopis - blog pro rodinu, přátele a známé ZDARMA

vychází nepravidelně asi jednou měsíčně
vydává PRUH Soft Litoměřice

email: pavelhruby03@gmail.com

web: www.phrub.cz

fb: <https://www.facebook.com/pavelhruby03>

kompile obsah Wikipedie, WWW stránky
grafické programy IrfanView 64, InkScape 1.3,
Gimp 2.10.22, inPixio Photo Studio12 Ultimate,
DALLE-E, Krita aj.

vyrobena v programu Scribus 1.5.8

Možnost zasílání časopisu ve formátu PDF
e-mailem. Zájemci pište na můj e-mail.

1. březen 2024

© PRUH Soft 2024

Historie a mytologie

- * Loki - severká mytologie prostupuje svět pohádek a fantazy.
- * Dějiny Litoměřic z knihy Zmizelé Čechy.

Naivní umění

- * Francouzský naivista André Bauchant.

Matematický růžek

- * Obrana matematiky.
- * Úlohy z teorie čísel, matematické olympiády, určitě stačí znalosti ze základní školy.
- * Dáme drtek komplexních čísel?

Literatura

- * Tajemný Amber.

- * Žebříčky sci-fi a fantasy.

Poznáte krásná místa?

- * Fotografie z internetu, videí a televizních pořadů.
- * Poznáte historické stavby světa?

Poznáte co to je za stavbu? Kde se nachází?

www.phrub.cz

ALDEBARAN

Astrofyzika • Bulletin • Fyzikální čtvrtky • Slavní • Galerie • Tabulky • Studium
RC Mail • Katedra fyziky • FEL • FJFI • FIT • ČVUT • Intranet

Na našem serveru nenaleznete žádné reklamy, neukládáme o vás žádné informace, nechceme po vás žádnou registraci ani poplatky. Prostě si udělejte kávu nebo čaj a v klidu si prohlížejte stránky a čtete si jako za starých dobrých časů.

ALDEBARAN - na našem serveru nenaleznete žádné reklamy, neukládáme o vás žádné informace, nechceme po vás žádnou registraci ani poplatky. Prostě si udělejte kávu nebo čaj a v klidu si prohlížejte stránky a čtete si jako za starých dobrých časů.

OSEL (Objective Source E- Learning) je internetový časopis pro popularizaci vědy. Jeho motto je: „Být či nebýt“.

- Úvodní stránka • Behaviorální vědy
- Česká a slovenská vě... • Člověk • Evoluce
- Fyzika • Genetika • Kabinet • Nejen vědou
- Oslí • Osloviny • Ovce, kozy • Prase
- Přčetli jsme • Ptáci • Rostliny
- Semináře • Skot • Vesmír • Viry, bakterie
- Zajímavosti • Zdraví

ODKAZY
na zajímavé a
důležité webové
stránky

Strašidla ve fyzice - Hvězdné nestvůry

KVARKOVÁ HVĚZDA

Když masivní stálice zakončí svůj život ohromující explozí supernovy, zhroutí se její jádro do podoby neutronové hvězdy, případně pulzaru. Pokud je však takto zrozená neutronová hvězda velmi hmotná, může se za jistých okolností hroutit dál, za vzniku ještě extrémnější podoby hmoty, aniž by přitom skončila jako klasická černá díra.

Při dalším zhroucení se mohou uvolnit kvarky, jež dosud utvářely protony a neutrony v atomech hmoty bývalé stálice. Vznikne tím tzv. kvarková hmota, nesmírně hustá kaše těsně naskládaných kvarků, která dohromady tvoří kvarkovou hvězdu. Zní to extrémně, ale vědci už vytipovali několik adeptů na takovou stálici: například objekt RX J185635-3754, rádiový zdroj 3C58 v Mléčné dráze nebo pozůstatek supernovy SN 1987A.

PODIVNÁ HVĚZDA

Pokud by kvarková hvězda sestávala z kvarkové hmoty obsahující exotické podivné kvarky, mohlo by se jednat o tzv. podivnou hvězdu. Tyto objekty mohly podle některých představ vzniknout rovněž bezprostředně po Velkém třesku a teoreticky přetrvat až do dnešní doby. Zhroucení krusty podivné hvězdy by přitom mohlo představovat zdroj záhadných rychlých rádiových záblesků.

BOSONOVÁ HVĚZDA

Příkladem exotické stálice může být i bosonová hvězda tvořená stabilními bosony. Zmíněná rodina částic zahrnuje například foton, gluon, W a Z boson, hypotetický graviton a nedávno objevený Higgsův boson. Bosonová hvězda by se mohla skládat třeba z axionů, opět zatím zcela hypotetických částic, jež patří k nadějným kandidátům na temnou hmotu. Vzhledem ke své povaze by tyto stálice měly být průhledné a prakticky neviditelné. Zároveň by však jejich nesmírná hmota zakřivovala okolní prostor, takže by v okolí vytvářela něco jako stín

horizontu událostí černé díry.

Bosonové hvězdy mohly teoreticky vzniknout záhy po Velkém třesku. Někteří vědci se domnívají, že by v centrech aktivních galaxií mohly existovat supermasivní bosonové hvězdy, jejichž vlastnosti by vysvětlovaly jevy, jež z dálky pozorujeme. Samotné bosonové hvězdy se rovněž řadí mezi adepty na podobu temné hmoty. Ačkoliv vědci takový objekt dosud nenalezli, věří, že by již mohli detekovat gravitační vlny dvojice navzájem se obíhajících bosonových hvězd pomocí gravitačních observatorií, jako je LIGO.

ELEKTROSLABÁ HVĚZDA

Zhroucení elektroslabých hvězd brání energie uvolněná přeměnou kvarků na částice ze skupiny leptonů, prostřednictvím teoretické elektroslabé síly, která je sjednocením elektromagnetické a slabé fyzikální síly. Pokud tyto ultraexotické objekty skutečně existují, pak by měla elektroslabá síla působit v jejich jádru o velikosti jablka a hmotnosti odpovídající dvěma Zemím. Elektroslabé hvězdy by se mohly zrodit po některých explozích supernov a existovat zhruba 10 milionů let.

PREONOVÁ HVĚZDA

Mělo by se jednat o extrémně hustý objekt ze zatím zcela hypotetických preonů. O těchto subelementárních částicích se někteří vědci domnívají, že by mohly tvořit kvarky a leptony (elektrony, miony, tauony a jejich neutrina). Fyziky totiž dráždí představa, že by se kvarky a leptony, jež obvykle považujeme za dál nedělitelné, mohly skládat z nového typu ještě menších částic. Vzhledem k objevu Higgsova bosonu je dnes však existence preonů téměř vyloučená a šance na jejich nalezení zcela mizivá. Pokud přesto preonové hvězdy existují, pak bychom je mohli odhalit pomocí gravitačních čoček nebo z detekcí gravitačních vln.

Stanislav Mihulka

Naivisté - André Bauchant

André Bauchant (24. dubna 1873 – 12. srpna 1958) byl francouzský „naivní“ malíř. Je znám především jako malíř květín a krajinných kompozic s postavami, které byly často inspirovány mytologií a klasickou historií.

Narodil se v Château-Renault, Indre-et-Loire. Syn zahradníka původně vstoupil do otcova řemesla a pomáhal v provozování zahradní školky. V roce 1914 byl povolán do služby v 1. světové válce. Během vojenské služby si nadřízení všimli jeho kreslířských dovedností a zařadili ho k vojenským kartografům. Po demobilizaci v roce 1919 našel své školky zničené. On a jeho žena se přestěhovali do Auzouer-en-Touraine, kde našel práci na místních farmách. Inspirován venkovským prostředím se ve svých 45 letech oddal kariéře malíře.

Bauchant-Flowers in a Landscape, 1951

Mnoho z jeho raných děl zobrazuje biblická nebo mytologická témata. Jeho první výstava se uskutečnila v roce 1921 na Salon d'Automne, kde vystavil svůj obraz Velký Ulyšses a sirény a osm dalších obrazů. Le Corbusier a Amédée Ozenfant o něm v roce 1922 napsali článek pro časopis L'Esprit Nouveau a Le Corbusier se stal významným sběratelem jeho díla. V roce 1927 byl Bauchant pověřen Diaghilevem, aby navrhl baletní výpravu pro Stravinského Apollon Musagète.

Následně byla Bauchantovým nejčastějším námětem květinová zátiší a krajiny s postavami. V roce 1937 byly jeho obrazy zařazeny na výstavu Maîtres Populaires de la Réalité, která putovala do Paříže, Curychu a Londýna. V letech 1938–1939 byla verze téže výstavy prezentována v osmi amerických muzeích, počínaje Muzeem moderního umění v New Yorku. V roce 1949 byla v pařížské Galerii Charpentier uspořádána retrospektivní výstava 215 jeho děl.

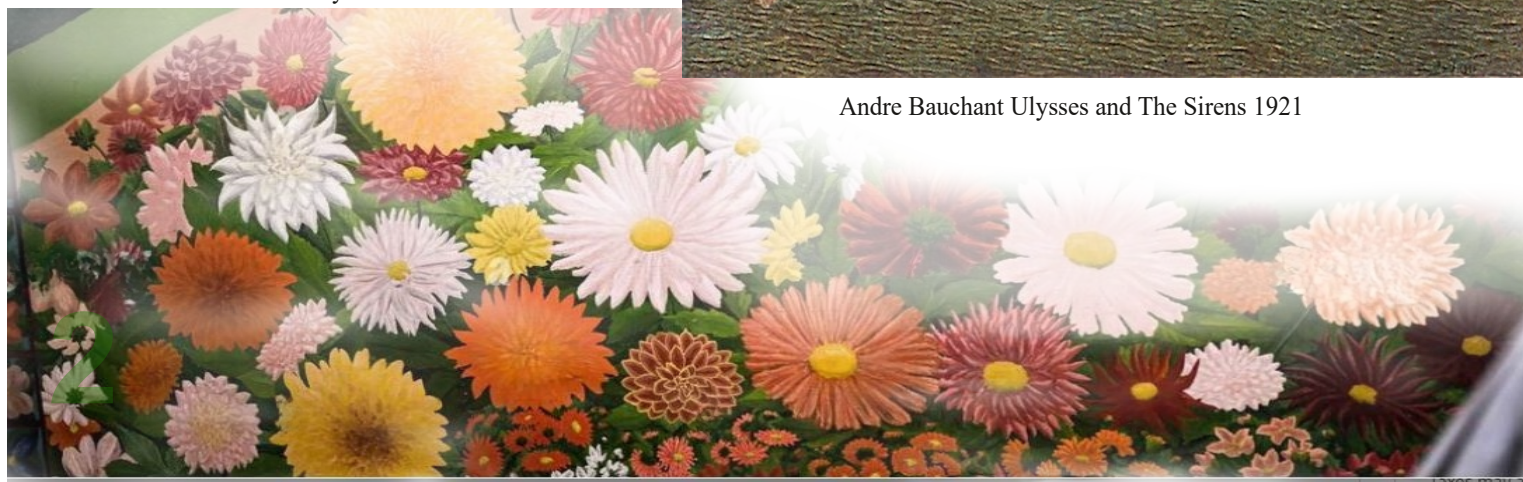
Podle historičky umění Nadine Pouillon "Bauchantovo zacházení s postavami, zamrzlými v postojích naznačujících jistou neobratnost a jakoby zakotvené v listoví, projevuje poetickou a tajemnou kvalitu někdy připomínající středověké malby. Tato asociace byla ještě zdůrazněna jeho použitím neglazovaných barev na způsob fresek quattrocento a smyslem pro barvy podobným Giottovi."

André Bauchant Styx 1939

Andre Bauchant Ulysses and The Sirens 1921

Severští bohové - Loki

LOKI JE ZLOMYSLNÉ SEVERSKÉ BOŽSTVO SPOJENÉ SE LSTÍ A CHAOSEM

Je synem dvou obrů, Laufeyho a Farbautiho.

Loki je známý jako pokrevní bratr Odina, Allfathera.

Má schopnosti měnit tvar a může na sebe brát různé podoby.

Loki je zodpovědný za způsobení smrti Baldra, boha světla.

Hraje ústřední roli v Ragnaroku, severské apokalypse.

Loki je často zobrazován jako mazaná a nepředvídatelná postava.

Mezi jeho děti patří Fenrir (monstrózní vlk) a Jormungandr (midgardský had).

Lokiho činy často vedou ke konfliktům mezi bohy i smrtelníky.

Navzdory své chaotické povaze občas pomáhá jiným bohům v jejich úsilí.

Walhall Die Götterwelt der Germanen by Wilhelm Ranisch

Loki je fascinující severské božstvo známé pro svou zlomyslnou a nepředvídatelnou povahu. Ve starověké severské mytologii je často zobrazován jako podvodník, který působí potíže a provádí zlomyslné žerty jiným bohům a bohyním. Loki má schopnost měnit tvary do různých podob, což mu umožňuje dostat se ze složitých situací nebo způsobit chaos mezi bohy.

Loki i přes své zlomyslné chování hraje důležitou roli v mnoha příbězích. Pro ostatní bohy je přítelem i nepřítelem, někdy jim pomáhá svou chytrostí a vtipem,

jindy způsobuje problémy, které musí řešit. Lokiho činy často vedou k vzrušujícím dobrodružstvím a nečekaným zvratům v těchto příbězích. Jeden z nejslavnějších Lokiho příběhů spočívá v tom, že je zodpovědný za smrt Baldra, jednoho z milovaných bohů. Tento čin vede k velkým důsledkům jak pro Lokiho, tak pro zbytek bohů.

Celkově je Loki komplexní postava, která do severské mytologie přináší vzrušení a nepředvídatelnost. Jeho vychytralé triky z něj dělají zajímavou postavu, která dodnes uchvacuje lidskou představivost.

Loki je synem Fárbautiho (jötunn) a Laufeyho a bratrem Helblindi a Býleistra. Loki je ženatý se Sigyn a mají dva syny, Narfiho nebo Nariho a Váliho. U jötunn Angrboða je Loki otcem Hel, vlka Fenrira a světového hada Jörmungandra. V podobě klisny byl Loki oplodněn hřebcem Svaðilfari a narodil se mu osminohý kůň Sleipnir.

Lokiho vztah s bohy se liší podle zdroje; někdy pomáhá bohům a někdy se k nim chová zlomyslně. Loki mění tvary a v samostatných případech se objevuje v podobě lososa, klisny, mouchy a možná i starší ženy jménem Þökk (staroseversky „díky“). Lokiho kladné vztahy s bohy končí jeho rolí při konstruování smrti boha Baldra a nakonec Ódinův speciálně zploděný syn Váli sváže Lokiho s vnitřnostmi jednoho z jeho synů; v próze Edda je tento syn, Nari nebo Narfi, zabit jiným synem Lokiho, který se také nazývá Váli. Jak v próze Edda, tak v poetické Eddě je bohyně Skaði zodpovědná za umístění hada nad ním, zatímco je svázán. Had odkapává shora jed, který Sigyn sbírá do misky; musí však misku vyprázdnit, když je plná, a jed, který mezitím ukápně, způsobí, že se Loki svíjí bolestí, čímž způsobí zemětřesení. S nástupem Ragnaröku je Lokimu předpovězeno, že se vymaní ze svých pout a bude bojovat proti bohům mezi silami Jötnarů, v té době se setká s bohem Heimdallrem a oba se navzájem zabijí.

Na Lokiho jsou odkazy v Poetické Eddě, zkompilované ve 13. století z dřívějších tradičních zdrojů, dále v próze Edda a Heimskringla, napsaná ve 13. století Snorri Sturlusonem, v norských runových básních, v poezii skaldů a ve skandinávském folklóru. Loki se vyskytuje v obrazech malířů Snaptun Stone, Kirkby Stephen Stone a Gosforth Cross. Učenci diskutovali o Lokiho původu a roli v severské mytologii, kterou někteří popsali jako boha podvodníka. Loki byl zobrazován nebo zmiňován v různých médiích v moderní populární kultuře.

Loki a Sigyn (1863) od Mårtena Eskila Winge

Loki, Útgarða-Loki a Logi

V kapitole 44, Third neochotně vypráví příběh, kde Thor a Loki jedou v Thorově voze, který táhnou jeho dvě kozy. Loki a Thor se zastaví v domě rolnického farmáře a tam dostanou nocleh. Thor porazí své kozy, připraví je, vloží je do hrnce a Loki a Thor si sednou k večeři. Thor pozve rolnickou rodinu, která vlastní farmu, aby se s ním podělila o jídlo, které připravil, ale varuje je, aby nelámali kosti. Poté, na návrh Lokiho, rolnické dítě Bjálfi vysává kostní dřev z jedné z kozích kostí, a když Thor jde vzkřísit kozy, zjistí, že jedna z koz je chromá. Ve své hrůze rodina Thora odčiní tím, že Thorovi dá svého syna Bjálfiho a jejich dceru Röskvu.

Bez koz, Thor, Loki a dvě děti pokračují na východ, dokud nedorazí do rozlehlého lesa v Jötunheimru. Pokračují lesem až do setmění. Hledají úkryt na noc. Narazí na obrovskou budovu. Když našli úkryt ve pusté místnosti, přes noc zažívají zemětřesení. Zemětřesení způsobí, že všichni čtyři kromě Thora, který svírá své kladivo připravené k obraně, mají strach. Ukázalo se, že budova je obrovská rukavice Skrymira, který celou noc chrápal a způsoboval to, co vypadalo jako zemětřesení. Všichni čtyři ve strachu spí pod dubem poblíž Skrymiru.

Thor se probudí uprostřed noci a dojde k sérii událostí, kdy se Thor dvakrát pokusí zabít spícího Skrymira svým kladivem. Skrymir se po každém pokusu probudí, jen aby řekl, že zjistil, že mu na hlavu padá žalud, nebo že by ho zajímalo, jestli na něj nespádlý kousky stromu z větví nahoře. Druhý pokus probouzí Skrymira. Skrymir jim dává rady; pokud budou v hradu Útgarð nafoukaní, bylo by pro ně lepší, kdyby se teď vrátili, protože tamní muži Útgarða-Lokiho to nesnesou. Skrymir si hází batoh na záda a prudce jde do lesa. Při odchodu skupině sděluje, že „neexistuje žádná zpráva, že by Æsir vyjádřil naději na šťastné shledání“.

Čtyři cestovatelé pokračují v cestě až do poledne. Ocitnou se tváří v tvář mohutnému hradu na otevřeném prostranství. Hrad je tak vysoký, že musí ohnout hlavy dozadu, aby na něj viděli. U vchodu do hradu je zavřená brána a Thor zjistí, že ji nemůže otevřít. Všichni čtyři se s námahou protlačí mříží brány a pokračují do velké haly. Uvnitř velkého sálu jsou dvě lavice, na lavicích sedí mnoho obrů. Čtyři cestovatelé vidí, jak v čele sálu sedí král hradu Útgarða-Loki.

Útgarða-Loki říká, že žádným návštěvníkům není dovoleno zůstat, pokud nemohou předvést nějaký výkon. Jako první promluví Loki, stojící v zadní části party a tvrdí, že dokáže jíst rychleji než kdokoli jiný. Útgarða-Loki poznamenává, že by to byl opravdu výkon, a žádá, aby z lavic vzešla bytost jménem Logi. Je přineseno obrovské koryto, položeno na podlahu sálu a naplněno masem. Loki a Logi se posadí na opačné strany. Ti dva jedí tak rychle, jak jen mohou, a setkají se ve středu koryta. Loki zkonsumoval všechno maso z kostí, ale Logi nezkonsumoval jen maso, ale také kosti a samotné koryto. Všem bylo jasné, že Loki prohrál. Bjálfi zase třikrát závodí s postavou jménem Hugi a třikrát prohraje.

Thor souhlasí, že bude soutěžit v pitné soutěži, ale po třech obrovských doušcích neuspěje. Thor souhlasí, že v hale zvedne velkou šedou kočku, ale zjistí, že se mu prohne záda, ať dělá, co dělá, a že dokáže zvednout jen jedinou tlapu. Thor požaduje bojovat s někým v hale, ale obyvatelé říkají, že by to bylo

ponižující, vzhledem k Thorově slabosti. Když Thor na souboji trvá, Útgarða-Loki zavolá svou ošetřovatelku Elli, starou ženu. Ti dva spolu zápasí, ale čím tvrději Thor bojuje, tím těžší se bitva stává. Thor je nakonec sražen na jediné koleno. Útgarða-Loki říká Thorovi, že bojovat s kýmkoli jiným by bylo zbytečné. Nyní pozdě v noci ukazuje Útgarða-Loki skupinu do jejich pokojů a je s nimi pohostinně zacházeno.

Druhý den ráno se skupina obléká a připravuje k odchodu z pevnosti. Objeví se Útgarða-Loki, nechá své služebníky připravit stůl a všichni vesele jedí a pijí. Když odcházejí, Útgarða-Loki se ptá Thora, jak si myslel, že si vedl v soutěžích. Thor říká, že není schopen říct, co udělal dobře, a poznamenává, že ho zvláště štve, že o něm Útgarða-Loki bude mluvit negativně. Útgarða-Loki říká, že skupina nyní opustí jeho hrad a že doufá, že se zpět nikdy nevrátí, protože kdyby tušil, s kým má co do činění, nikdy by skupině vůbec nedovolil vstoupit. Útgarða-Loki odhaluje, že vše nebylo tak, jak se jim zdálo. Útgarða-Loki byl ve skutečnosti obr Skrymir a že pokud by tři rány, které se Thor pokusil ušetřit ho zasáhly, první by Skrymira zabil. Ve skutečnosti byly Thorovy údery tak silné, že vyústily ve tři čtvercová údolí.

I soutěže byly iluzí. Útgarða-Loki odhaluje, že Loki ve skutečnosti soutěžil se samotným divokým ohněm (Logi, staroseverský „plamen“), Bjálfi závodil s myšlenkou (Hugi, staroseverský „myšlenka“), Thorův roh na pití se ve skutečnosti dostal až k oceánu a se svými nápoji snížil hladinu oceánu (což mělo za následek příliv a odliv). Kočka, kterou se Thor pokusil zvednout, byl ve skutečnosti světový had, Jörmungandr, a všichni byli vyděšení, když Thor dokázal zvednout tlapu této „kočky“, protože Thor ve skutečnosti držel velkého hada na obloze. Stará žena, se kterou Thor zápasil, bylo ve skutečnosti stáří (Elli, staroseverské "stáří") a není nikdo, koho by stáří nemohlo srazit. Útgarða-Loki říká Thorovi, že pro „obě strany“ by bylo lepší, kdyby se znovu nesetkali. Když to Thor uslyší, uchopí své kladivo a máchne jím na Útgarða-Lokiho, ale je pryč a stejně tak i jeho hrad. Zůstala jen širá krajina.

Z historie Litoměřic

Zvláštní a důležitou novinkou byl „most první u Litoměřic léta 1452“. Dosud se totiž do Prahy jezdilo buď přes labský brod u Mlékojed, nebo přes kamenný most v Roudnici nad Labem. Most přinesl Litoměřickým nejen zkrácení cesty či zisky z mostního cla, ale i řadu vrásek na čele představitelů obce, neboť údržba dřevěné stavby si vyžádala značné finanční náklady. Počátkem 16. století počali Litoměřičtí, stejně jako jiná města, zbrojit v obavě před rostoucí mocí šlechty. V letech 1502–1505 „zdi nové okolo města Litoměřic dodělali toho roku [1505]“ a opevnění se znovu zpevňovalo v letech 1508 a 1513. V tuto dobu měl v Litoměřicích významné postavení Václav Řepnický z Řepnice, který je zde poprvé uváděn k 13. prosinci 1511, kdy stál v čele „velké obce“. V roce 1513 byl jediným zástupcem venkovských královských měst mezi pěti měšťanskými delegáty, kteří jednali s panovníkem, a dokonce se s ním roku 1514 dohadovali o místě podkomořího. Zabýváme-li se zmizelými městskými stavbami, tak nutno zmínit, že v Litoměřicích až na hradby a městskou věž u kostela Věch svatých nejsou po vrcholně a pozdně gotických stavbách na první pohled viditelné stopy. Kostely jsou přestavěny zcela v barokním slohu, a tak ze zaslého středověkého lesku zbyly relikty ukryté uvnitř domů ve vnitřním městě. Jde tu jednak o velmi dlouhou (v řádu několika kilometrů) a spletitou síť třípatrových sklepů, kde bylo uchováváno víno, dále o mázhauzy, zbytky komor apod. – např. v domě čp. 15m Pod Bání (dnes Kalich) na Mírovém náměstí, čp. 36m v Michalské ulici, čp.247m v Jezuitské ulici (sídlo České pojišťovny) a jinde. Řada podloubí na Mírovém náměstí pochází ze 14. století. Zvláštním příkladem je pozdější začlenění dvou gotických budov do nové renesanční radnice, mezi nimiž

probíhala úzká ulička (tzv. soutka), která nejspíš sloužila jako místo „osobní úlevy“ (v Lounech je obdobná ulička, vedoucí z náměstí, nazvána prameny z 15. století jako „Usraná“). O zateplení světnic svědčí srubové konstrukce uvnitř zděných staveb (nazývané „zeď v kozichu“). Zatímco po jedné, ukrývající se v zadním traktu tzv. Husníkovských domů, stržených roku 1938, na Mírovém náměstí (vedle muzea), zbyla jen fotografie, druhá se dochovala v dvorním traktu čp. 4–5m v Jezuitské ulici v tzv. gotickém Dvojčeti. Otisk významného stavitele Benedikta Rieda nese dům U Zlaté hvězdy (Mírové nám. čp. 9m – dnes sídlo GE Money Bank), vybudovaný v první třetině 16. století ještě v pozdně gotickém stylu. Naopak z gotické zástavby předměstí se nedochovalo nic, ač z pramenů víme, že tu stály nejen domy, ale na břehu Labe a protějším Mlýnském ostrově (dnes Střelecký ostrov) velké mlýny (dokonce se čtyřmi koly) a jezy, dále u Labe valcha a pila, skladiště, stodoly a další hospodářská stavení, na Pokratci mlýny, nemluvě o krčmách, frekventovaném přístavu apod. Shora uvedenou přestavbou fortifikace jako by končila jedna etapa. Na zašlou slávu upomínala návštěva krále Ferdinanda I. v roce 1530, následující rok uhodila neúroda a hladomor, „lidé hladem trávu jedli, též řasů z liší trhali, vařili a jedli, chléb z votrubů pekli a prodávali“. A mělo být hůř. Ještě roku 1532 postavili nový krov na bývalém hradě a o rok později provedli stejné práce na střeše kostela sv. Jakuba. Všechno úsilí však smetl ohnivý kohout, přinášející zkázu.

*Ilona Kotyzová – Oldřich Kotyza
Litoměřice v cyklu Zmizelé Čechy*

Scifi a Fantasy

Roger Zelazny Amber

HUGO
AWARD

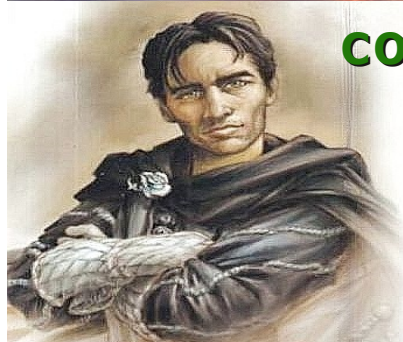

Nejlepší sága všech dob... Slavný americký spisovatel - Roger Zelazny. Vynikající český překladatel - Jan Kantůrek. Jediný pravý svět - Amber. Vše ostatní jsou jen Stíny... "Neví, kdo je. Nepamatuje si ani, jak se jmenuje. Ví jen, že se ho někdo pokusil zabít. A že ten někdo za to zatraceně zaplatí..."

Amber je fiktivní svět popsáný v sérii fantasy knih Tajuplný Amber Rogera Zelazneho. V této sérii existují jen dva skutečné světy – Amber, reprezentující vesmírný Řád, a Dvory Chaosu, zastupující prvotní Chaos. Všechny ostatní světy (včetně naší Země), kterých je nespočetně mnoho, jsou jen tzv. "stíny" vytvářené napětím mezi nimi; jedná se o typický příklad multivesmíru. Některé stíny se od sebe liší jen v nepatrných detailech, jiné jsou naopak natolik odlišné, že na nich panují i zcela jiné fyzikální zákony. Potomci královské rodiny z obou skutečných světů mohou mezi stíny cestovat s pomocí magie aktivované speciálním obrazcem – ambeřané tomu svému říkají Vzor, chaosané Logrus.

Ambeřané vypadají jako lidé, ale mají větší sílu, rychlost, vytrvalost, inteligenci a jsou extrémně dlouhověcí - princ Corwin strávil jen na Zemi několik století aniž by viditelně fyzicky zestárl, králi Oberonovi je dokonce více než tisíc let. Všechna zranění se jim hojí rychleji než běžným lidem a mohou jim dokonce dorůst i ztracené části těla, ačkoli to trvá delší dobu. Chaosané mají stejné fyzické vlastnosti jako Ambeřané a navíc dokážou měnit podobu. Ne všichni obyvatelé Amberu či Dvorů Chaosu jsou pravými ambeřany či chaosany. Těmi jsou jen ti pokrevně spříznění s královským rodem, všichni ostatní pocházejí z okolních stínů. Jenom čistokrevní ambeřané a chaosané dokážou projít Vzorem (ambeřané) nebo Logrem (chaosané), a tím získají schopnost procházet Stíny.

CORWIN

NÁZVY KNIH

Corwinova série:

Devět princů Amberu (Nine Princes of Amber)
- u nás poprvé vyšlo jako Vládci stínů
Zbraně Avalonu (The Guns of Avalon) - u nás
vyšlo také s názvem Pušky Avalonu
Stín Jednorozce (Sign of the Unicorns)
Oberonova ruka (The Hand of Oberon)
Dvory Chaosu (The Courts of Chaos)

Merlinova série:

Trumfy osudu (Trumps of Doom)
Krev Amberu (The Blood of Amber)
Znamení Chaosu (The Sign of Chaos)
Rytíř stínů (The Knight of Shadows)
Princ Chaosu (Prince of Chaos)

Ukázka z prvního dílu

Random se vpotácel dovnitř, okamžitě za sebou zavřel a zaklapl zástrčku. Pod světlými očima měl vrásky. Neměl ani pestrobarevný kabátec a kamaše. Na sobě měl hnědý vlněný oblek a potřeboval oholit. Přes ruku nesl gabardénový plášť a na nohou měl tmavé boty z jemné kůže. Ale byl to docela určitě on. Ten Random, kterého jsem viděl na obrázku - jenom jeho usměvavá ústa teď vypadala unaveně a za nehty měl špinu. „Corwine!“ řekl a objal mě. Stiskl jsem mu rameno a řekl: „Vypadáš, že bys potřeboval něčeho napít.“ „Jo, to teda jo...“ souhlasil, a tak jsem ho nasměroval do knihovny. Asi o tři minuty později se usadil se skleničkou v jedné ruce, s cigaretou v té druhé a oznámil mi: „Jdou po mně. Brzy tady budou.“ Flora slabě vyjekla, čehož si ani jeden z nás nevšiml. „Kdo?“ zeptal jsem se. „Lidé ze stínů. Neznám je a ani nevím, kdo je poslal. Jsou čtyři, možná i pět nebo šest. Byli se mnou v letadle. Letěl jsem tryskáčem. Objeví se někde u Denveru. Několikrát jsem pohnul letadlem, abych je odečetl, ale nefungovalo to - a nechtěl jsem moc daleko odbočovat z cesty. V Manhattanu jsem je setřásl, ale je to jen otázka času, než se sem dostanou. Myslím, že jim to dlouho trvat nebude.“ „A máš nějakou představu, kdo je sem poslal?“ Na okamžik se usmál. „No počítám, že se nespolekne, když se omezíme na rodinu. Snad Bleys, nebo Julian, možná Caine. Anebo ty, abys mě sem dostal? Doufám, že tys to nebyl.“ „Obávám se, že ne,“ řekl jsem. „Vypadají na to, že nám dají zabrat?“ Pokrčil rameny. „Kdyby

byli jenom dva nebo tři, počkal bych si na ně a vyřídil si to s nimi. Ale je jich přece jenom na mne moc.“ Byl to malý chlapec, tak pět, šest stop a vážil kolem stopětatřiceti liber. Ale vypadal, že to myslí vážně, když vykládal, že se s holýma rukama pustí do třech chlapů. Napadlo mě, jak jsem na tom asi já coby jeho bratr. Cítil jsem se dostatečně silný. Nebál jsem se rozdat si to s kýmkoliv. Jakou asi mám sílu? Brzy budu mít příležitost to zjistit. Někdo zabušil na hlavní dveře. „Co budeme dělat?“ zeptala se Flora. Random se zasmál, rozvázal si kravatu, hodil ji na stůl, navrch na svůj plášť. Svlékl si sako a pak se rozhlédl po pokoji. Pohled mu padl na šavli a v momentě přešel pokoj a držel ji v ruce. V kapse u saka jsem ucítil váhu své dvaatřicátky. Odjít jsem ji. „Dobrý?“ zeptal se Random. „Možná, že se jim podaří dostat se dovnitř. Kdy jsi naposledy s někým bojovala, sestřičko?“ „To už je moc dávno,“ odpověděla. „Uděláš nejlíp, když si na to rychle začneš vzpomínat,“ poradil jí, „protože za chvíli tu budou. A můžu tě ujistit, že je řídí odborníci. Ale my jsme tři a jich je v nejhorším případě jen dvakrát tolik. Tak proč se bát?“ „Nic o nich nevíme,“ namítla. Znovu se ozvalo klepání. „Záleží snad na tom?“ „Vůbec ne,“ ozval jsem se. „Pustíme je dovnitř?“ Oba mírně zbledli. „Stejně tak dobře můžeme počkat...“ „Můžu zavolat policii,“ navrhl jsem. Oba se zasmáli, téměř hystericky. „Nebo Erika,“ pokračoval jsem a rychle na ni pohlédl. Zavrtěla hlavou. „Na to už není čas. Máme sice trumf, ale než by stačil odpovědět - jestli by se vůbec ozval - bylo by už stejně pozdě.“ „A co když je to jeho práce?“ zkoušel ji Random. „O tom silně pochybuju,“ řekla, „to není jeho styl.“

MARVINŮV SLOUPEK

Marvinův sloupek

„Fantasy? Zase musím odpovídat na infantilní otázky? To je horší, než jen otvírat a zavírat dveře. Určitě se mi přehřeje dolní žlutá dioda a budu ji muset chladi v kapalném dusíku. A podá mi ho někdo? Nikdo. Jo draci. Už jste ho někdy potkali? Já ano. Planeta Xaveria. Nejdříve na mě chrtil nějaké ohnivé svinstvo a opálil mi levou nohu, pak se mi pokoušel ukousnout hlavu. Blbec. Udušeného jsem ho chtěl teleportovat, ale sebrali mi ho a dali do nějakého muzea. Aby nepopudili, nazvali ho tyranosaurom. Pak když jsem nejbližšímu elfovi vysvětlil svůj názor na draky, tak se raději nechal zabít ohydným trpaslíkem. Jděte do Mordoru s takovými dotazy.“

Sci-fi a fantasy - romány

Toto je můj vlastní žebříček. Prošel jsem žebříčky Hugo, Locus, Nebula aj. Dokonce jsme se někde v hodnocení shodli. Jako druhý uvádím žebříček románů, které nejsou seriály. Čtenáři těchto žánrů mohou se mnou nesouhlasit, mohou proti tomu protestovat, ale to je tak asi všechno, co mohou dělat.

Žebříček sci-fi

1. Mallevil - Frank Herbert
2. Den tridů - John Wyndham
3. Limes inferior - Janusz A. Zajdel
4. Přestupní stanice - Clifford D. Simak
5. Piknik u cesty - A. a B. Strugačtí

Žebříček fanfasy

1. Cesta slávy - Robert A. Heinlein
2. Pán světa - Roger Zelazny
3. Stříbrný meč - Andrzej Sapkowski
4. Les mytág - Robert Paul Holdstock
5. Achája - Andrzej Ziemiański

OBRANA MATEMATIKY

Martin Markl | 2. 9. 2019

Vesmír 98, 530, 2019/9

K čemu je matematika dobrá a jaký má smysl?

Teoretický matematik je často konfrontován s touto otázkou, zatímco chemik nebo historik je, alespoň pokud mohu posoudit, podobných otázek ušetřen. Jedním důvodem může být, že s matematikou se většina z nás setkávala na všech stupních vzdělání, takže máme pocit, že o ní víme vše, a nedovedeme si představit, co by se ještě dalo vymyslet. Podobným otázkám možná čelí jazykovědci, i když to si pouze domýšlím.

Druhým důvodem je jistě obtížná sdělitelnost matematických výsledků. I laik se může radovat z nálezů fosilie třetihorní žaby či společně s historikem uvažovat, kam zmizelo pedálové cembalo z pozůstalosti J. S. Bacha. Nakonec i astronom se nedávno pochlubil krásným počítačově zpracovaným snímkem černé díry. Odvážuji se však říci, že komunikovat (záměrně neříkám vysvětlit) pokročilé matematické výsledky s laikem je nemožné. To nám matematikům, v kombinaci se všeobecně rozšířeným omylem, že každá věc se dá vysvětlit každému, způsobuje mnoho těžkostí při obhajobě našeho oboru.

Matematika je vertikálně budovaná stavba

Matematika jako hrad stojí na skále, má sklepení a přízemní část, ze které pak vybíhají věže. K nim se nedostaneme, pokud neprojdeme nižší částí. Tou skálou matematiky je korpus vědění minulých

generací v rozsahu řekněme středoškolské matematiky. Sklepením je teorie množin, z nichž jsou matematické objekty utkány, a logika učící, jak s těmito objekty pracovat. Střední částí je pak společný základ, který musí znát každý dobrý matematik – integrální a diferenciální počet, topologie, geometrie, algebra a funkcionální analýza, snad i trocha statistiky, kombinatoriky a numerických metod. Věže jsou pak výhonky jednotlivých speciálnějších oborů. Ne každý se dostane až na vrchol. Na cestě k němu však nelze vynechat žádný mezistupeň.

Zpět tedy k otázce, k čemu je matematika dobrá. Protože nevím, kam směřuje svět ani jaký má smysl, jsem schopen posuzovat užitečnost i smysl věcí pouze ve vztazích k věcem ostatním, jejichž smysluplnost se považuje za samozřejmou. Pokusím se tak učinit i s matematikou.

Paří k rozšířeným omylům, že geniální věci jsou jednoduché. Proti tomuto nesmyslu je třeba energicky vystupovat. Dvě nejlépe ověřené fyzikální teorie, tedy standardní model kvantové mechaniky a Einsteinova obecná teorie relativity, využívají velmi složitý matematický aparát vyžadující znalosti na pokročilé vysokoškolské úrovni. Fyzikální teorii můžeme popularizovat zajímavými výsledky či myšlenkovými pokusy, nicméně bez matematického aparátu jim neporozumíme ani na úrovni poučeného laika. Svět je popsán fyzikálními modely formulovanými v jazyce matematických struktur. Bez matematiky bychom tyto modely nebyli schopni vytvořit ani popsat, tím méně s nimi pracovat.

(celý text - viz *Vesmír*)

VYŠŠÍ MATEMATIKA KOMPLEXNÍ MOCNINA

Pamatujete na středoškolský (a někdy i vysokoškolský) strašák - komplexní čísla? Připomínám zápis např. $z=5+3i$, to je algebraický tvar, nebo $z=2(\cos \pi/2 + i \sin \pi/2)$ - goniometrický zápis. Jistě, v Lidlu je nevyužijete. Tato čísla jsou známé od 16. století a moderní zápis a použití komplexních čísel dopracovali na začátku 19. století pánové Gauss a Cauchy. Geniální Leonhard Euler pak objevil vztah mezi číslem e (to je po něm také pojmenováno), číslem π , imaginární jednotkou i a -1 . Zavedl také zápis komplexního čísla v exponenciálním tvaru. A ten také využijem při řešení úlohy - umocnění i na i (i je imaginární jednotka).

$$e^{i\pi} + 1 = 0$$

$$i^i = ?$$

$$i^i = \left(e^{i(\frac{\pi}{2} + 2k\pi)} \right)^i = e^{i^2(\frac{\pi}{2} + 2k\pi)} = e^{-\frac{\pi}{2} + 2k\pi} = e^{-\frac{\pi}{2}} \cdot e^{2k\pi}$$

Z TEORIE ČÍSEL

Prvočíslo je v teorii čísel jedním ze základních pojmů. Prvočíslem rozumíme kladné celé číslo, kterém je dělitelné jen samo sebou nebo jedničkou. Pro řešení některých matematických problémů je jejich použití zásadní. Ilustruji to následujícími úlohami z matematických olympiád.

Řešení následujících úloh spočívá na jednoduchém triku. Můžu napovědět, že kdyby čísla 17 a 37 nebyla prvočísla, úlohy by měly netriviální řešení.

integers $x, y > 0$

$$2^x + 17 = y^4$$

Math Olympiad Trick!

$$2^x + x = 37$$

$$a^b - b^a = 17$$

Řešte v celých číslech. Řešení uvedu postupně na webu.

Leonhard Paul Euler

(15. dubna 1707 Basilej, Švýcarsko – 18. září 1783 Petrohrad, Rusko)

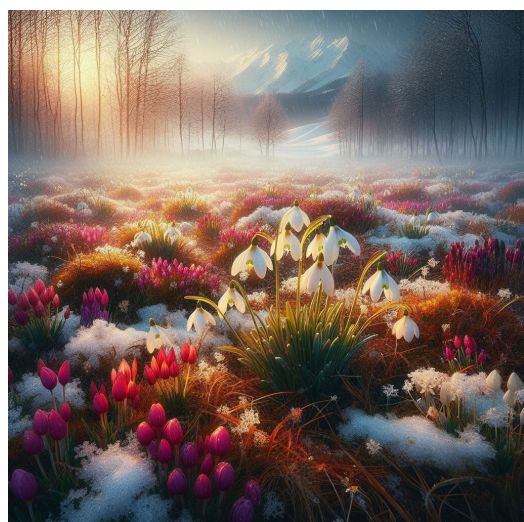
Leonhard Paul Euler byl průkopnický švýcarský matematik a fyzik. Je považován za nejlepšího matematika 18. století a za jednoho z nejlepších matematiků vůbec. Byl také velmi plodným autorem knih: jeho sebrané spisy čítají 60–80 svazků. Eulerův vliv na matematiku vyjadřuje výrok připisovaný Pierru Simonu de Laplaceovi: „Čtete Eulera, čtete Eulera, je to učitel nás všech.“

Eulerovo dílo nemá zřejmě v matematice obdoby. Napsal 865 prací (z toho 473 v Petrohradu), od jednotlivých pojednání po rozsáhlé učebnice. Jeho díla se vyznačují přesným vyjadřováním a přehlednou symbolikou - dnešní způsob značení matematických pojmů je téměř stejný jako Eulerův. Eulerův význam snad nejlépe zhodnotil jiný velíkán, Carl Friedrich Gauss: „Studium Eulerova díla zůstane nejlepší školou pro nejrůznější oblasti matematiky a nemůže je nic nahradit“.

Krásná místa světa - znáte je?

Dnešní téma trochu těžší - historické stavby - když nevíš, klikni na obrázek

Březen

Březen je podle gregoriánského kalendáře třetí měsíc v roce. Má 31 dní. Český název měsíce se odvozuje od březosti samic zvířat. Druhý výklad odkazuje na rašení bříz. V mnoha evropských jazycích je název měsíce (anglicky March, německy März, slovensky Marec) odvozen od latinského Martius, což bylo pojmenování podle mytologického Marta, boha války a zemědělství.

Kromě postního období je ještě březen spojen s několika dalšími tradicemi. Na svatého Řehoře (12.března) čáp letí přes moře, žába hubu otevře a líný sedlák, který neoře. Začíná tedy nový rok nejen v přírodě, ale i pro zemědělce a zahrádkáře.

Na svatého Josefa (19.března), kdy slaví svátek jedno z nejčastějších jmen u nás, se často konaly josefské poutě. Svátek sv. Josefa byl považován za první skutečně jarní den. Lidé v tento den odhadovali, jaká bude úroda, zpívali a veselili se. K jaru patří láska, a proto na poutích kupovali chlapi svým dívkám srdce z perníku na znamení věrnosti.

První jarní den. Pro naše předky, závislé na cyklu přírody, bylo jaro zdrojem naděje a víry v hojnost. I dnes si tak můžeme uvědomit radost z probouzející se přírody, prvních jarních květů, bzučících včel a vůně jara. Užijte si je naplno.

B Ř E Z E N 2 0 2 4																20 prac. dnů					
9									08:45 17:47		Pátek 1	08:32 17:49		Sobota 2	00:34 08:52		08:40 17:50	Neděle 3	01:51 09:20 16:24		
											Bedřich, Bedřiška		Anežka				Kamil				
10	06:38 17:52		Pondělí 4	03:05 10:00		06:36 17:54	Uterý 5	04:11 10:58		06:34 17:56	Středa 6	05:03 12:11		06:32 17:57	Čtvrtek 7	05:41 13:39		06:30 17:59	Pátek 8	06:08 15:12	
			Stela				Kazimír				Miroslav				Tomáš		Gabriela, Zoltán Mezinárodní den žen		06:27 18:00		
11	06:23 18:04		Pondělí 11	07:00 19:47		06:21 18:05	Uterý 12	07:15 21:17		06:19 18:07	Středa 13	07:31 22:46		06:17 18:09	Čtvrtek 14	07:50 +++		06:14 18:10	Pátek 15	08:15 00:13	
			Anděla, Angelika				Řehoř Den přístupu České republiky k NATO				Růžena				Růt, Matylda				Ida		
12	06:08 18:15		Pondělí 18	10:34 03:42		06:06 18:17	Uterý 19	11:43 04:23		06:03 18:19	Středa 20	12:55 04:52		06:01 18:20	Čtvrtek 21	14:08 05:14		06:59 18:22	Pátek 22	15:20 05:30	
			Eduard				Josef, Josefa				Světлана				Radek				Leona, Lea		
13	05:52 18:27		Pondělí 25	18:47 08:04		05:50 18:28	Uterý 26	19:57 08:14		05:48 18:30	Středa 27	21:09 08:26		05:46 18:31	Čtvrtek 28	22:23 08:40		05:43 18:33	Pátek 29	23:39 08:55	
			Marián				Emanuel				Dita				Soňa Narození J. A. Komenského				Taťána Velký pátek		
																Arnošt, Ernest		Kydo Velikonoční neděle Ve 2h začíná letní čas ▶ 3h			

KRÁLOVSKÉ MĚSTO LITOMĚŘICE

Více na www.litomerice.cz